

dr hab. Danuta Plecka, profesor UG

Gdańsk 20.04.2023 r.

Uniwersytet Gdański

Wydział Nauk Społecznych

Instytut Politologii

Recenzja osiągnięcia naukowego dr Rafała Lisiakiewicza w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji

Poniższa recenzja jest konsekwencją decyzji Rady Dyscyplin Nauk o Polityce i Administracji oraz Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, która 22 lutego 2023 roku powołała mnie w skład Komisji Habilitacyjnej Pana dra Rafała Lisiakiewicza powierzając funkcję recenzenta. W dniu 25 listopada 2022 roku Rada Doskonałości Naukowej wszczęła postępowanie habilitacyjne Pana Doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie Nauki o Polityce i Administracji.

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że spełnione zostały wszystkie wymagania formalne niezbędne do wszczęcia postępowania habilitacyjnego, wynikające z Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.). Poniższa recenzja składać się będzie z czterech części, w których przeanalizowane będą wykształcenie i przebieg kariery naukowej Habilitanta, główne osiągnięcie naukowe będące przedmiotem postępowania, istotna aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej oraz osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne lub popularyzujące naukę lub sztukę.

Wykształcenie i przebieg kariery naukowej dra Rafała Lisiakiewicza

Pan Rafał Lisiakiewicz od początku swojej drogi edukacyjnej konsekwentnie zajmował się obszarem wzajemnych relacji pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską.

Wskazują na to zarówno tytuł pracy licencjackiej „*Polsko-rosyjskie stosunki gospodarcze w latach 1989-2000*” obronionej w Instytucie Studiów Regionalnych na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, jak i tytuł pracy magisterskiej „*Obraz stosunków polsko-rosyjskich w świetle tygodnika „Polityka”(1989-2004)*” obronionej na Wydziale Humanistycznym Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Efektem zdobytego wykształcenia było podjęcie studiów doktoranckich w Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN, czego efektem stała się praca doktorska pt. „*Polityka Rosji w okresie prezydentury Władimira Putina (2000-2008)*” napisana pod kierunkiem profesora Andrzeja Piaseckiego, a recenzowana przez profesorów Joachima Dieca i Józefa Łaptosa.

Po obronie doktoratu Habilitant swoje życie zawodowe związał z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie. W latach 2010-2019 zatrudniony był w Katedrze Nauk Politycznych na Wydziale Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, która w wyniku zmian strukturalnych uczelni obecnie nosi nazwę Katedry Studiów Politycznych i wchodzi w skład Instytutu Politologii, Socjologii i Filozofii, Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej UEK.

W tym okresie Pan Doktor opublikował pięć monografii, których był autorem lub współautorem (w tym także główne osiągnięcie będące podstawą wszczęcia procedury o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego), dwadzieścia cztery rozdziały w monografiach (zarówno w języku polskim, rosyjskim, jak i angielskim) oraz jedną książkę, której był współredaktorem. Wśród dorobku habilitanta znajdują się dwadzieścia dwa artykuły naukowe opublikowane w różnych językach (polskim, rosyjskim i angielskim) w czasopismach o znacznej renomie, w tym także zagranicznych.

Habilitant wykazał udział w pięćdziesięciu sześciu konferencjach, w tym w czterdziestu międzynarodowych. Z przekazanych dokumentów wynika także, że organizował i współorganizował część spośród nich. We wszystkich wykazanych konferencjach uczestniczył wygłaszając referaty, a w kilku także moderując panele dyskusyjne. Pan Doktor w trakcie swojej kariery naukowej uczestniczył także w projektach badawczych, zagranicznych stażach naukowych, redakcjach czasopism. Na swoim koncie ma także osiągnięcia eksperckie i recenzje prac naukowych. Wszystkie te elementy spełniają z naddatkiem ilościowe kryteria pozytywnej oceny w procedurze habilitacyjnej. Jakościowej ocenie poddane zostaną w dalszej części recenzji.

Główne osiągnięcie naukowe będące przedmiotem postępowania

Pan dr R. Lisiakiewicz postępując zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.) wskazał jako swoje główne osiągnięcie naukowe monografię pt. ***Asymetryczna współzależność. Relacja handlowe Rosji z Polską na tle roli czynników gospodarczych w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej.*** Monografia spełnia warunki osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczący wpływ na rozwój dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji. Przede wszystkim dlatego, że określone przez Autora pole badawcze jest zgodne z obszarem badawczym dyscypliny. Warto w tym wypadku podkreślić szczególnie kwestie związane z podmiotową rolą państwa w polityce zagranicznej oraz umiejętne powiązanie czynników występujących na poziomie międzynarodowym z czynnikami krajowymi. Poza tym monografia jest usystematyzowaną analizą polityki zagranicznej Rosji względem Polski oraz stosunków pomiędzy państwami. Dzięki temu wypełnia lukę badawczą, wskazując na asymetryzm stosunków polsko-rosyjskich poprzez wykorzystanie instrumentów ekonomicznych, co niewątpliwie jest ujęciem nowatorskim. Wsparcie zostało poprzez dość dowolne, ale jednocześnie trafne, wykorzystanie przez Autora różnych teorii związanych z polityką zagraniczną, stosunkami międzynarodowymi czy wreszcie ekonomią polityczną i międzynarodowymi stosunkami gospodarczymi. Chciałabym zwrócić uwagę przede wszystkim na interdyscyplinarne potraktowanie przez Habilitanta stosunków polsko-rosyjskich poprzez wykorzystanie instrumentów ekonomicznych, do których niewątpliwie należy handel zagraniczny. Zmieniło to perspektywę analizy problemu badawczego, ale także poszerzyło znacząco pole badawcze i możliwość wykorzystania metod badawczych do weryfikacji hipotez.

Autor wykorzystał handel Rosji z Polską do analizy stosunków dwustronnych pomiędzy państwami i charakterystyki kształtowania polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej. Dzięki temu zabiegowi, chociaż monografia ma charakter interdyscyplinarny, jednak nadal dotyczy polityki państwa rosyjskiego względem innych państw, a przede wszystkim Polski. Wykorzystana przez Habilitanta perspektywa handlowa pozwoliła na postawienie konkretnego pytania badawczego, uzupełnionego kilkoma dodatkowymi, które stały się podstawą dla precyzyjnie skonstruowanych hipotez zweryfikowanych w toku narracji. Autor przedstawia trzy hipotezy główne i trzy uzupełniające. Przede wszystkim, wykorzystując teorie stosunków

międzynarodowych, zaznacza, że handel z Rosją można określić mianem asymetrycznej współzależności wynikającej z dysproporcji w potencjałach gospodarczych pomiędzy państwami. Determinuje to strukturalne powiązania pomiędzy czynnikami ekonomicznymi a politycznymi, a w konsekwencji posiadania przez Rosję surowców energetycznych, prowadzi do napięć politycznych pomiędzy Rosją a Polską. Hipotezy są weryfikowane przy wykorzystaniu prawidłowo dobranych metod badawczych, zarówno ilościowych, jak i jakościowych, co jednocześnie pozwoliło Autorowi na prowadzenie narracji zarówno wielowątkowej, jak i wielopoziomowej. Nie spowodowało to jednak chaosu metodycznego, a wręcz przeciwnie, przyczyniło się do stworzenia szerokiej perspektywy badawczej.

W monografii Autor trafnie podkreśla trudności w relacjach rosyjsko-polskich. Skupiając się na kwestiach gospodarczych wskazuje istotność wewnętrznych projekcji rosyjskich dotyczących modelu gospodarki w ujęciu międzynarodowym wynikających z przesłanek uwarunkowanych możliwościami surowcowymi. Nie bez znaczenia, co słusznie Habilitant podkreśla, są czynniki kulturowe, polityczne, ale także historyczne doświadczenia obu państw. Wprowadzenie teoretyczne stwarza perspektywę dla modelowego ujęcia relacji handlowych pomiędzy Rosją a Polską i ich wpływu na stosunki polityczne pomiędzy państwami. Interesująco w tym wymiarze rysują się dwie kwestie. Po pierwsze, fakt, że ze względu na powiązania historyczne, a także niewielką odległość geograficzną Polska, a także inne państwa Europy Środkowej i Wschodniej stanowią naturalnych partnerów handlowych i politycznych. Jednak, w obliczu przemian w perspektywie globalnej podstawowym partnerem handlowym Rosji w 2020 roku były Chiny. Natomiast relacje handlowe z Polską stanowiły marginalny element strategii polityczno-gospodarczej Rosji. Wynikało to, jak podkreśla Autor, z nowych ról w gospodarce świata i konieczności modernizacyjnego dostosowania Rosji do globalnych wymogów. Konsekwencją tego było wewnętrzne wspieranie gospodarki Rosji oraz jej angażowanie się w regionach nie wymagających aż tak dużej konkurencji. Spowodowało to dość komfortową sytuację dla samych Rosjan – brak możliwości konkurowania na rynkach międzynarodowych skierował uwagę na rynek wewnętrzny, samowystarczalność i rozwój rodzimej produkcji, co jeszcze bardziej pogłębiało niedostosowanie do globalnych warunków konkurencji.

Drugą kwestią, która zwróciła moją szczególną uwagę, był problem sankcji handlowych i ich wykorzystywania w relacjach politycznych. Autor analizując przyczyny i konsekwencje sankcji z lat 2005, 2014 wykazał, że ich głównym powodem było kształtowanie polityki zagranicznej przez Rosję. Trafnie podkreślił znaczenie protekcjonistycznej polityki

prowadzonej przez Rosjan względem Polski, ale także wskazał na czynniki związane z zaangażowaniem państw w działania innych aktorów stosunków międzynarodowych, na przykład w budowanie Partnerstwa Wschodniego. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają analizy dotyczące syndromu *petro-state* w kontekście relacji rosyjsko-polskich. Co ciekawe, jak podkreśla Habilitant, Polska nie należała do strategicznych partnerów energetycznych Rosji. Jednak posiadała pewne walory w postaci członkostwa w UE, podejmowanych prób dywersyfikacji zaopatrzenia w surowce energetyczne, co powodowało określone działania ze strony Rosji. Nie miały one wymiaru sporów pomiędzy państwami, ale postępowań sądowych w instytucjach europejskich pomiędzy poszczególnymi podmiotami gospodarczymi. Najciekawszym fragmentem w tym obszarze analiz jest poświęcony budowaniu porozumienia pomiędzy grupami wpływu wewnątrz Rosji, a strategią gospodarczą dotyczącą surowców energetycznych w stosunkach międzynarodowych. W tym wypadku rola Polski, jako członka NATO i UE, spowodowała, że z relatywnie słabego podmiotu stała się państwem znaczącym.

Przedstawiona do recenzji monografia jest bardzo rzetelnym opracowaniem dotyczącym relacji rosyjsko-polskich w ujęciu stosunków politycznych i gospodarczych. Autor trafnie zauważa asymetryczność tych relacji wykorzystując tylko jeden, ale bardzo istotny element, jakim jest handel pomiędzy państwami. Podkreśla hegemonię Rosji w tym zakresie, ale także pewien stopień współzależności wynikający z rozwoju gospodarczego państw, perspektywy globalnej i modernizacyjnej. Konsekwencją tego było z jednej strony stworzenie szerokiego spektrum zależności ekonomicznych przy jednoczesnych staraniach o zachowanie suwerenności, co we współczesnym świecie wymaga redefinicji kategorii suwerenności. Poprzez wykorzystanie instrumentów ekonomicznych Habilitant wykazał strukturalne związki pomiędzy ekonomią a polityką w relacjach dwustronnych w polityce zagranicznej. Jest to bez wątpienia nowatorskie ujęcie problemu, dość rzadko stosowany instrument opisu w stosunkach międzynarodowych. Tym bardziej zasługuje na uwagę, że jak wykazał Autor, istniejący związek pomiędzy czynnikami gospodarczymi i politycznymi występował na różnych poziomach i wzajemnie się warunkował. Bowiem z jednej strony czynniki ekonomiczne determinowały rozwój relacji bilateralnych na poziomie politycznym, a z drugiej strony stanowiły instrument prowadzonej polityki Rosji względem Polski i odwrotnie. Czynniki ekonomiczne poprzez umiejętnie prowadzoną politykę zagraniczną i przynależność teoretycznie słabszego podmiotu do struktur międzynarodowych, powoduje, że istnieją

możliwości zwiększenia potencjału politycznego dla dialogu z państwem, teoretycznie, silniejszym.

Kluczowym problemem dla budowania relacji asymetrycznych przez Rosję były surowce energetyczne. Były one wykorzystywane do walki o wpływy na arenie międzynarodowej, ale także w konfliktach z państwami Zachodu. Wynikały one przede wszystkim z wybiórczego traktowania przez Rosję możliwości otwierania się na współpracę z innymi państwami. Obawy o włączenie się w działania konkurencyjne na rynkach globalnych powodowały, że Rosja wzmacniała kontrolę nad procesami gospodarczymi na własnym terytorium oraz w obszarach o mniejszej konkurencyjności. Połączenie czynników rozwoju polityczno-gospodarczego oraz rozwoju wewnętrznego determinowało politykę zagraniczną Federacji Rosyjskiej względem Polski.

Jak już wcześniej podkreśliłam, główne osiągnięcie naukowe pt. *Asymetryczna współzależność. Relacja handlowe Rosji z Polską na tle roli czynników gospodarczych w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej*, wskazane przez Pana dra Rafała Lisiakiewicza jako podstawa ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego w dyscyplinie Nauki o Polityce i Administracji, spełnia wszystkie kryteria monografii nowatorskiej. Jest bardzo interesującym spektrum przypadku budowania relacji politycznych dzięki instrumentom ekonomicznym. Poprzez zastosowanie narzędzi interdyscyplinarnych otrzymaliśmy znaczący wkład w rozwój dyscypliny, pozwalający na dalsze procedowanie w staraniach o stopień naukowy. Przedstawiona do recenzji monografia jest bardzo dojrzałą metodycznie i merytorycznie publikacją Pana dra Rafała Lisiakiewicza. Jest efektem konsekwentnego zainteresowania problematyką stosunków rosyjsko-polskich oraz kształtowania polityki zagranicznej przez Federację Rosyjską i kwintesencją dotychczasowego rozwoju naukowego Habilitanta.

Istotna aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Zainteresowania badawcze Pana Doktora znalazły odzwierciedlenie w Jego publikacjach, które należy uznać za istotne dla rozwoju dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji. Wieloletnie badania prowadzone przez Habilitanta były sukcesywnie

prezentowane zarówno w trakcie konferencji krajowych i międzynarodowych, w których uczestniczył Pan Lisiakiewicz, jak i w publikacjach naukowych w wiodących czasopismach oraz w postaci monografii i rozdziałów w monografiach. Zarówno ich liczba (o czym wspomniałam już wcześniej), ale przede wszystkim jakość świadczą o zachowaniu przez Habilitanta wysokich standardów merytorycznych, metodycznych a także, co należy podkreślić, etycznych. Publikacje nie są kompilacją wiedzy zaczerpniętej z wydawnictw innych naukowców, ale są efektami żmudnych badań prowadzonych przez lata w przestrzeni międzynarodowej.

Pan Rafał Lisiakiewicz uczestniczył w realizacji projektu badawczego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki pt. *Geostrategiczny wybór Rosji u zarania nowego tysiąclecia*, w którym był pierwszym głównym wykonawcą. Grant ten kierowany przez prof. Joachima Dieca, powstał we współpracy z Instytutem Rosji i Europy Wschodniej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Habilitant w ramach podsumowania prowadzonych badań opublikował książkę pt. *Geostrategiczny wybór Rosji u zarania trzeciego tysiąclecia. Tom 2, Unia Europejska jako partner strategiczny Federacji Rosyjskiej na początku XXI wieku. Część 1: Aspekt polityczny*, Wydawnictwo UJ. W udostępnionym dorobku naukowym znajdują się także inne granty pozyskane z Fundacji im. Gorczakowa na udział rosyjskich naukowców w konferencji pt. *Współpraca demokratycznych krajów Europy Środkowo-Wschodniej z Federacją Rosyjską: nowe wyzwania* oraz na zorganizowanie seminarium w Krakowie. W obu przypadkach Habilitant pełnił rolę wnioskodawcy i koordynatora.

Wśród wymienionej przez Habilitanta współpracy z innymi ośrodkami naukowymi warto wspomnieć o działaniach prowadzonych z Oddziałem Studiów Europy Środkowo-Wschodniej Instytutu Europy Rosyjskiej Akademii Nauk. Współpraca ta pozwoliła nie tylko na zbudowanie sieci naukowych kontaktów z badaczami z Rosji, ale także na podjęcie badań empirycznych w zakresie zainteresowań badawczych Habilitanta, prezentowanie ich na forum międzynarodowym oraz publikowanie ich wyników w istotnych zagranicznych periodykach. Podkreślić w tym wymiarze należy także szersze oddziaływanie zapoczątkowanej i kontynuowanej przez Pana Doktora współpracy, bowiem objęła ona ze strony polskiej także inne osoby z Katedry Nauk Politycznych UEK. Wśród najistotniejszych inicjatyw znalazły się m. in. założenie *Central-European Institute of International Relations – Środkowoeuropejski Instytut Stosunków Międzynarodowych* z siedzibą w Budapeszcie, założenie czasopisma naukowego „*Europa Wyszehradzka. Czasopismo Środkowoeuropejskie*” (Habilitant jest nie tylko współzałożycielem periodyku, ale także znajduje się w Komitecie redakcyjnym). Nie bez

znaczenia jest także dorobek publikacyjny w czasopismach rosyjskich znajdujących się w bazie Scopus, uczestniczenie w międzynarodowych konferencjach i seminariach i wspomniane wcześniej granty badawcze finansowane ze środków zewnętrznych. Poza tym warto także zwrócić uwagę na odbyte przez Habilitanta staże naukowo-badawcze w latach 2007-2019, czy też wyjazdy w ramach programu Erasmus w latach 2019-2022.

Aktywność badawcza Habilitanta w przestrzeni międzynarodowej, a także krajowej należy do ponadprzeciętnych na tym etapie rozwoju naukowego. Nie chodzi tutaj bynajmniej o ilościowe potraktowanie dorobku i osiągnięć Habilitanta, co o jakościowe ujęcie Jego aktywności badawczej. Umiejętne łączenie zainteresowań naukowych z zakresu politologii i ekonomii, prezentowanie wyników badań na arenie międzynarodowej i uczestnictwo w różnego rodzaju projektach krajowych i zagranicznych stanowią kapitał Pana R. Lisiakiewicza, który mam nadzieję będzie nadal rozwijał.

Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne lub popularyzujące naukę lub sztukę

Również w tym wymiarze mogę ocenić Habilitanta bardzo pozytywnie. Wśród osiągnięć dydaktycznych warto zwrócić uwagę na wypromowanie przez Habilitanta stu trzech prac dyplomowych na poziomie licencjatu i dwóch na poziomie studiów magisterskich. Jednocześnie Pan Doktor pełni rolę promotora pomocniczego w trzech postępowaniach doktorskich, które nadal się toczą. W ramach programu ULAM 2020 pełnił opiekę nad stypendystą dr Karatayevem Maratem. Prowadzone przez habilitanta zajęcia dydaktyczne na UEK i UJ są zgodne z Jego kompetencjami badawczymi. Habilitant aktywnie uczestniczy w pracach zespołów dydaktycznych związanych z rozwojem dyscypliny w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

Należy także podkreślić działalność organizacyjną Habilitanta, za którą został wielokrotnie nagrodzony przez Rektora UEK. Zostało docenione zarówno zaangażowanie Habilitanta w organizację konferencji naukowych, jak i działalność związana z organizacją dydaktyki. Wśród aktywności popularyzującej naukę warto podkreślić działania Habilitanta, takie jak inicjacja i współorganizacja projektu popularyzującego naukę pt. „*Spotkania ze Wschodem*”. Jest on realizowany od 2011 roku, a jego celem jest przybliżenie wszystkim zainteresowanym praktycznej strony zagadnień, które są związane z szeroko rozumianym

Wschodem. Spotkania odbywają się cyklicznie, raz na dwa miesiące i dotyczą wszystkich sfer aktywności człowieka: polityki, społeczeństwa, ekonomii etc.

Osobnym elementem zaangażowania Pana Doktora jest praca ekspercka. Analizy eksperckie były przez Niego wykonywane w ramach think tanku Centrum Polityk Publicznych, które co prawda znajduje się na UEK, ale jest niezależną jednostką, skupiającą także ekspertów spoza uczelni. Pan Doktor współuczestniczył w zespołach, które stworzyły analiza dotyczące zarówno kwestii innowacyjności, sektora energetycznego, branży IT/ICT, ale także restrykcyjnego zarządzania w okresie pandemii COVID-19.

Konkluzja

Pan doktor Rafał Lisiakiewicz należy do grona uznanych badaczy relacji polsko-rosyjskich a także polityki zagranicznej prowadzonej przez Federację Rosyjską. Dowodem tego jest zgromadzony przez Niego dorobek naukowy, dydaktyczny i ekspercki, z którym miałam zaszczyt się zapoznać w całości. Potwierdzeniem stałego rozwoju naukowego jest główne osiągnięcie naukowe Pana Doktora będące podstawą starania się o stopień doktora habilitowanego w dyscyplinie Nauki o Polityce i Administracji pt. . ***Asymetryczna współzależność. Relacja handlowe Rosji z Polską na tle roli czynników gospodarczych w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej.***

Mając na względzie przedstawioną wyżej całościową ocenę dorobku naukowego w postaci rozprawy habilitacyjnej oraz pozostałych publikacji Habilitanta stwierdzam, że spełnia On wymagania stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w zakresie Nauk o Polityce i Administracji, a jego osiągnięcia świadczą o bardzo istotnej aktywności naukowej oraz stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny. Dlatego z pełnym przekonaniem wnoszę do Rady Dyscypliny Nauki o Polityce i Administracji oraz Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, o dalsze procedowanie wniosku Pana dra Rafała Lisiakiewicza w procedurze nadania stopnia doktora habilitowanego.

Dariusz Pieluch